

Dokument nr. 8:113

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Rune J. Skjælaaen, Åslaug Haga og Magnhild Meltveit Kleppa

Forslag fra stortingsrepresentantene Rune J. Skjælaaen, Åslaug Haga og Magnhild Meltveit Kleppa om å gi alle elever i grunn- og videregående skole en individuell rett til systematisk veiledning gjennom utdanningsløpet, blant annet gjennom å etablere en delt rådgivningstjeneste

Til Stortinget

BAKGRUNN

Gjennom opplæringsloven er elever i grunn- og videregående skole gitt rett til nødvendig veiledning om utdanning, yrkestilbud og yrkesvalg i tillegg til sosiale spørsmål. Det er skoleeier som er ansvarlig for at elevenes rett til veiledning blir oppfylt, men står ellers fritt i forhold til hvordan retten skal ivaretas.

Det har gjennom flere år vært reist kritikk mot hvordan rådgivningstjenesten fungerer i dagens skole. Mange elever og foreldre opplever at rådgiver har for liten tid til hver enkelt elev, og at vedkommende ikke har tilstrekkelig oversikt og kunnskap om de valgmuligheter og opptakskrav som elevene stilles overfor. Likeledes føler mange rådgivere at det ikke er tilstrekkelig tid til hver elev og at en mangler oppfølging fra kollegaer og skolens ledelse, og mulighet til å holde seg oppdatert innen de ulike ansvarsfeltene.

RÅDGIVNINGSTJENESTEN UNDER PRESS

Yrkes- og utdanningsveiledning skal være et tema gjennom hele utdanningsløpet. I henhold til læreplanverket skal elevene på småskoletrinnet introduseres for ulike yrker i nærmiljøet som en integrert del av fagene. På grunn av knappe ressurser blir veiled-

ningen på ungdomstrinnet ofte begrenset til korte samtaler med elever og foreldre i sammenheng med søknad til videregående skole. Ved de fleste skoler arrangeres en rekke tiltak i løpet av ungdomstrinnet, utdanningsmesser, bedriftsbesøk mv., særlig i løpet av 10. skoleår. For elever i videregående skole gis det vanligvis tilbud om samtale med rådgiver i forbindelse med fristen for søknad til høyere utdanning. I tillegg er rådgiver behjelpelig med å videreformidle informasjons- og søknadspapirer til høyskoler og universitet.

Det er flere forhold som gjør yrkes- og utdanningsveiledningen i skolen mer sentral og krevende i dag enn tidligere. Innføringen av Reform-94 har ført til at elevene tidligere enn før må foreta valg om framtidige studier og yrke fordi retten til omvalg er begrenset. Samtidig er valgmulighetene når det gjelder antall grunnkurs, og ikke minst VK1-kurs, i den videregående skolen så stor at det kan være vanskelig for den enkelte å vurdere de ulike tilbudene og hva de gir av kompetanse. Mange unge opplever også stor usikkerhet når det gjelder hva som "lønner seg" mht. valg av utdanning for å stå sterkt på arbeidsmarkedet etter endt utdanningsløp. Ikke minst har de fleste elever behov for veiledning for å bli seg bevisst hvordan egne evner og interesser best bør kanaliseres inn i et utdanningsløp. Kravene til effektivitet i studieløpet, slik intensjonen er med Kvalitetsreformen, fører også til et press på de elevene som skal foreta valg av høyere utdanning etter endt grunnutdanning.

Ressursene til veiledning utgjør en del av den enkelte skoles tildelte ressurs til ledelse. Vedkommende lærer som fungerer som rådgiver ved skolen, får redusert leseplikten med 1 time/uke per påbegynte 25. elev i grunnskolen og i den videregående skolen, dersom skoleeier ikke har valgt å styrke tjenesten ytterligere. På de fleste skoler er det kun en lærer i stilling som rådgiver, med ansvar både for utdannings-

og yrkesveiledning, samt sosialpedagogisk veiledning. Ofte må dette arbeidet kombineres med ordinær undervisning og faglæreransvar. Med en stadig mer sammensatt elevgruppe i den videregående skolen, et sterkere press når det gjelder karakterer og krav til gjennomstrømming, øker også behovet for sosialpedagogisk veiledning i skolen. Rådgiverne har følgelig et bredt arbeidsområde der arbeidstoppene har tendens til å falle sammen. I sum er derfor skolens rådgivningstjeneste under et sterkt press.

TILTAK

Koordinering og etablering av delt rådgivningstjeneste

Hovedtyngden av tilbudet fra skolerådgiver dreier seg om formidling av forskjellig informasjonsmaterieell til eleven. Det er lite rom for individuell veiledning og hjelp til personlig refleksjon for den enkelte elev. Noe av årsaken er at det er avsatt for lav tidsressurs til rådgivningstjenesten og at det sosialpedagogiske arbeidet ofte beslaglegger en stor andel av tida. For både å styrke yrkes- og utdanningsveiledning og den sosialpedagogiske veiledningen, bør derfor disse to funksjoner deles. Dette vil frigjøre tid og sette et større fokus på hver av disse funksjonene, og dermed bidra til økt og bedre koordinert aktivitet. For at dette skal lykkes er det helt nødvendig å øke ressursene til veiledning utover det som er avsatt i dag.

Det kan synes som om tilbudet om informasjon og veiledning er bredt, men som beskrevet ovenfor er dagens yrkes- og utdanningsveiledning fragmentert og til dels vanskelig tilgjengelig. Det er uttalt fra flere parter et behov for en sterkere samordning mellom grunnskolen, den videregående skolen og arbeidslivet. Det er derfor behov for en bedre koordinering og et bedre samarbeid internt på den enkelte skole, og mellom grunnskolen og den videregående skolen. Det vil også være en fordel om skolene etablerer nettverk med eksterne samarbeidspartnere innen arbeids- og næringslivet. Etableringen av en sammenhengende tiltakskjede vil også kunne lette overgangen mellom utdanningsnivåene og dermed bidra til å redusere omvalgsfrekvensen og frafallet i den videregående skolen. Det er også behov for i sterkere grad å trekke de foresatte inn i veiledningsprosessen.

Det pågår i dag et prosjekt kalt "Delt rådgivningstjeneste" i fire fylker. Erfaringene så langt viser at elevene oppleves som sikrere, mer reflekterte og mer bevisste enn før i det valg de skal gjøre (SINTEF, delrapport IV, des. 2002).

For å etablere yrkes- og rådgivningsveiledning som en sterkere og mer sentral funksjon ved den enkelte skole er det nødvendig å få forankret arbeidsområdet i ledelsen ved skolen. Det er også viktig å gjøre yrkes- og utdanningsveiledning til hele skolens ansvar, bl.a. ved å nedfelle arbeidet med veiledning som en del av skolens virksomhetsplan.

Kompetanse

Oppdatert kjennskap til utdanning og mulige karrierevalg stiller høye krav til den som arbeider som rådgiver. Det kreves i dag ingen formell kompetanse utover lærerutdanning for å arbeide som rådgiver i skolen. Mangel på veilederkompetanse og kunnskap om utdanningsveier og arbeidsliv kan være problematisk, både for den enkelte rådgiver og for kvaliteten på veiledningen som blir gitt til elevene. I tillegg til å etablere etter- og videreutdanningstilbud, bør yrkes- og utdanningsveiledning inngå i lærerutdanningen, både for å styrke kompetansen til de som senere skal inn i slike stillinger, men også for å gi alle lærere en basiskunnskap til å kunne inkorporere yrkes- og utdanningsveiledning i den ordinære fagundervisningen.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i opplæringsloven for å sikre alle elever i grunn- og videregående skole rett til individuell yrkes- og utdanningsveiledning, bl.a. gjennom etablering av delt rådgivningstjeneste. Retten til veiledning bør utvides til å gjelde alle, slik at de grupper som omfattes av Kompetansereformen, gis samme rettigheter. Regjeringen bes fremme forslag til krav om formell kompetanse og kompetanseutviklingstiltak.

23. mai 2003